

11. Кулемина К. В. Основные виды переводческих трансформаций. *Вестник АГТУ*, 2017. Вып. 5. С. 143–146.
12. Куліш В.С., Гарах О.М. Труднощі перекладу культурно маркованої лексики. *Молодий вчений*. 2020, № 12 (88). С. 64-69. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-14>
13. Латышев Л. К. Технология перевода. Москва : Академия, 2005. 317 с.
14. Іграк К. Ю., Коломієць І. В. Вплив екстралінгвістичних характеристик мовлення на процес двостороннього послідовного перекладу. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*, 2018. № 26, С. 81-89. DOI: <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2018-26-10>
15. Руда А. В. Лексико-граматичні трансформації під час перекладу розмовної лексики англомовного кінодікурсу. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2020, № 7, С. 77-82. doi: <https://doi.org/10.32447/2663-340x-2020-7.13>
16. Русанівський В. М. Українська мова: енциклопедія. Українська енциклопедія, 2004. Київ : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
17. Савіч Т. Лінгвопрагматичний аспект перекладу англомовних телесеріалів медичної спрямованості українською мовою. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки* : зб. наук. Праць. 2020, № 31, С. 342-359. DOI: <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2020-31-22>
18. Скрильник С. В. Вплив екстралінгвальних чинників на фактор концентрації в усному синхронному перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017, № 28, С. 202-205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_28_53.
19. Тільна О. А. Будинок імен. Роман/ Пер. з англ. Харків: Фабула, 2018. 310 с.
20. Goodspeed E.J. Problems of New Testament Translation. Chicago, Univ. Chicago Press, 2015. 180 p.
21. Nida E., Taber C. R. The Theory and Practice of Translation. Leiden : Brill, 1982. 218 p
22. Smith S.B. Elizabeth the Queen: The Life of a Modern Monarch. New York: Random House, 2012. 505 p.
23. Toibin C. House of Names. Ebooks: Online Reader. URL: <https://libro.eb20.net/Reader/rdr.aspx?b=2616972>, 2017.
24. Venuti L. Translation, community, utopia. *The Translation Studies Reader* / Ed. by Lawrence Venuti. Taylor & Francis, 2004. Pp. 468–488.
25. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. London & New York : Routledge, 1995. 353 p.

УДК 81'25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.2.31>

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ СТВЕРДЖУВАЛЬНИХ МАРКЕРІВ (ЯК ОДИН ЗІ СКЛАДНИКІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ)

PROBLEMS OF TRANSLATION OF AFFIRMATIVE MARKERS (AS ONE OF THE COMPONENTS OF STUDENTS' STUDYING)

Гурко О.В.,

orcid.org/0000-0002-2839-2400

доктор філологічних наук, професор,

*завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Стирнік Н.С.,

orcid.org/0000-0002-5044-3120

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

У статті описано основні труднощі, які пов'язані з вивченням перекладацької еквівалентності та новітніх аспектів перекладу художніх текстів. Обґрунтовано потребу студіювання явища згоди в діалогічній єдності у функції регупального акту. З'ясовано, що через певну відмінність у системах мов оригіналу та перекладу нерідко виникають деякі невідповідності, що вможлиблює неправильне розуміння результату перекладацької діяльності і як наслідок еквівалентність та адекватність зазнають змін. У межах дослідження розглянуто ймовірні варіанти типових невідповідностей, репрезентованих на матеріалі англійської художньої літератури різних періодів та її українськомовного

перекладу. У науковій розвідці визначено, що серед різних частин мови, що експлікують стверджувальний зміст найпроблемнішими під час перекладу є дієслова, оскільки в англійській мові вони багатозначні і не завжди зрозуміло, який із відтінків значень краще використовувати. Представлено власні варіанти перекладу текстів художньої літератури та найскладніших одиниць.

На основі проаналізованого матеріалу встановлено, що нерідко під час перекладу перекладачі нехтують певними елементами, підбирають невдалий відповідник багатозначного слова, не завжди розуміють контекст ситуації або не можуть передати відтінок смислу правильно. Ці невеликі невідповідності можуть вплинути на сприйняття цього тексту читачем, тому потрібно бути уважним та приділяти більше уваги деталям. Саме тому важливо не забувати про певні сталі вирази, наявні в мові, для того, щоб переклад був адаптованим для носіїв мови перекладу і, як наслідок, еквівалентним. Перспективу подальших студій вбачаємо в докладному вивченні труднощів, які виникають під час перекладу стверджувальних іменникових одиниць.

Ключові слова: адекватність перекладу, художні тексти, невідповідності, стверджувальні маркери, читач.

The article describes the main difficulties associated with the study of translation equivalence and the latest aspects of literary texts translation. The need to investigate the phenomenon of consent in dialogical unity in the function of the reacting act is substantiated. It has been found that due to some differences in the systems of the original and translated languages, some inconsistencies often arise, which allows for a misunderstanding of translation activities and, as a result, equivalence and adequacy change. Within the framework of the research, probable variants of typical discrepancies represented in English fiction material of different periods and its Ukrainian translation are considered. When translating different parts of speech, verbs that express affirmative meaning are the most problematic, because in English they are polysemous, and it is not always clear which one of the meanings is better to use. Own versions of the fiction texts translation and the most complex units are presented.

Based on the analyzed material, it was found that often when translating translators neglect certain elements, select wrong equivalent of a polysemous word, do not always understand the context of the situation or can not convey exact meaning correctly. These small inconsistencies can affect the reader's perception of this text, so you need to be careful and pay more attention to detail. That is why it is important not to forget about certain fixed expressions available in the language, in order for the translation to be adapted for the speakers of the target language and, as a result, equivalent. The prospect of further research is seen in a detailed study of the difficulties that arise in the process of affirmative noun units translation.

Key words: adequacy of translation, literary texts, inconsistencies, affirmative markers, reader.

Постановка проблеми. Питання, пов'язані з вивченням перекладацької еквівалентності та новітніх аспектів перекладу художніх текстів, не втрачають своєї актуальності й до сьогодні. Студіювання невідповідностей, які постають під час перекладу англійських стверджувальних одиниць на заняттях з англійської мови є вкрай необхідними для здобувачів вищої освіти, оскільки майбутні фахівці будь-якої царини мають бути ознайомлені з усіма тонкощами й складнощами перекладу. Зважаючи на те, що вираження згоди можливе здебільшого в діалогічній єдності, адже явище згоди є реактивним актом, вважаємо за доцільне розглядати згоду на матеріалі діалогу в художніх текстах. Крім того, зазначимо, що для того, щоб читач цілісно сприймав твір, перекладач має зосередитися не лише на правильному трактуванні речень, а й на адекватному перекладі мовних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиліть спостерігаємо посилену увагу дослідників до питань, що корелюють зі специфікою перекладу (І. Корунець [6], О. Жулавська, О. Назаренко [4], І. Козаченко [5], О. Гурко [2; 3], Н. Шкворченко [10] та ін.). Утім, наукових розвідок, у яких висвітлюють труднощі, які постають під час перекладу експлікаторів згоди в лінгвальному просторі, майже немає, що й зумовлює актуальність дослідження.

Постановка завдання. У пропонованій статті маємо на меті з'ясувати основні невідповідності та описати труднощі, які виникають під час англо-українського перекладу стверджувальних одиниць. Поставлена мета зумовила потребу виконати такі завдання, по-перше, виокремити в текстах художньої літератури найпроблемніші приклади, а по-друге, представити власний варіант перекладу тексту та аналізованих одиниць.

Виклад основного матеріалу. Для успішного перекладу перекладачеві потрібно зберегти єдність форми та змісту тексту – передати текст оригіналу засобами мови перекладу. Зауважимо, що кожна мова має свої власні лексичні, граматичні та стилістичні норми, а також певні сталі вирази на кшталт фразеологізмів, ідіом, прислів'їв та приказок, для яких доволі складно, а подеколи навіть неможливо підібрати необхідний еквівалент. Саме тому перед перекладачем постає надзвичайно складне завдання – максимально точно передати зміст повідомлюваного.

Утім, через певну відмінність у системах мов оригіналу та перекладу нерідко виникають деякі невідповідності, що вможливорює неправильне розуміння результату перекладацької діяльності і як наслідок – еквівалентність та адекватність зазнає змін. Саме тому в межах нашого дослідження на матеріалі англійської художньої літератури різних періодів та її українськомовного

перекладу пропонуємо розглянути ймовірні варіанти типових невідповідностей.

На нашу думку, серед різних частин мови, що експлікують стверджувальний зміст під час перекладу найпроблемнішими є дієслова (*to concede, to allow*), оскільки в англійській мові вони багатозначні і не завжди зрозуміло, який із відтінків значень краще використати. Наприклад:

Strike had to concede that the fact that they had been caught on film together, in such weather, and at such an hour, acting in an almost identical fashion, suggested complicity [15] / **Страйк змушений був допустити**, що одночасно опинитися під камерою відеоспостереження в таку погоду, в такий час доби, та при цьому повестися практично однаково, могли тільки знайомі, – все це, разом узятє, вже наводило на думку про змову.

У наведеному ілюстративному матеріалі дієслово *to concede* краще перекласти як *визнавати*, оскільки такий варіант є ближчим до змісту оригіналу, бо передає неохочу згоду. В тексті перекладу перекладач додає деяку інформацію, зокрема, *могли тільки знайомі*, якої немає в тексті оригіналу. На наше переконання, це не є доречним в аналізованому реченні, і навпаки знівелює зміст і, як наслідок, значення дієслова *to concede*.

Пропонуємо такий варіант перекладу представленого фрагменту: *Страйк був змушений визнати*, що факт того, що вони одночасно опинилися під камерою відеоспостереження в таку погоду, в такий час доби та діючи практично однаково, вже свідчив про співучасть.

Дієслово *to allow*, що вміщує стверджувальний відтінок згоди використовуємо в межах дослідження для аналізу певних перекладацьких невідповідностей.

Наприклад, у реченні *But you are passionate, Jane, that you must allow: and now return to the nursery – there's a dear – and lie down a little* [13] перекладач П. Соколовський взагалі опускає це дієслово, перекладаючи у такий спосіб: *Яка ти справді шалена, Джейн. А зараз іди назад до дитячої кімнати, люба моя, полеж трохи...* [1].

Отже, проблемним в цьому разі є те, що аналізоване дієслово реалізує чимало значень. Утім, на наше переконання, варто обрати український відповідник *визнавати*, а потреби в опущенні дієслова *allow* загалом немає. Наприклад: *Яка ти справді шалена, Джейн, визнай це. А зараз іди назад до дитячої кімнати, люба моя, полеж трохи...*

Elizabeth allowed that he had given a very rational account of it, and they continued talking

together, with mutual satisfaction till supper put an end to cards, and gave the rest of the ladies their share of Mr. Wickham's attentions [11] / *Елізабет погодилася з таким раціональним поясненням, і отак вони й продовжували з приємністю для себе розмовляти, доки вечеря не поклала край грі у карти, давши змогу містеру Вікхему приділити увагу й іншим дамам* [7].

На нашу думку, дещо неточним є запропонований варіант перекладу представленого вище фрагменту. Зважаючи на те, що дієслово *to allow* краще перекладати як *визнавати*, оскільки в цьому разі зміст лексеми експлікує деяку вимушеність такої згоди, тому пропонуємо такий варіант перекладу: *Елізабет визнала*, що його пояснення досить раціональне, і отак вони й продовжували з приємністю для себе розмовляти, доки вечеря не поклала край грі у карти, давши змогу містеру Вікхему приділити увагу й іншим дамам.

Зауважимо, що подеколи дослівний переклад заважає розумінню сутності тексту, тоді, перекладаючи, варто сконструювати близький до оригіналу та вдалиий переклад.

Mr. Rochester asked me if I would like to go and live with him in England, and I said yes [12] / *Містер Рочестер спитав мене, чи не хочу я поїхати з ним до Англії і жити в нього, і я сказала, що хочу* [1].

Вважаємо, що словосполучення *said yes* варто перекласти дієсловом *погоджуватися*, наприклад: *Містер Рочестер спитав мене, чи не хочу я поїхати з ним до Англії і жити в нього, і я погодилася*.

Утім, невідповідності можуть виникати не лише під час перекладу дієслів зі значенням згоди. Деякі труднощі маємо, експлікуючи стверджувальне значення прикметниками. Наприклад: *Consistency, madam, is the first of Christian duties; and it has been observed in every arrangement connected with the establishment of Lowood: plain fare, simple attire, unsophisticated accommodations, hardy and active habits; such is the order of the day in the house and its inhabitants. Quite right, sir* [12] / *Авжеж, пані, суворість – це найперша з християнських засад. У Ловуді ми її дотримуємось в усьому: простий харч, строгий одяг, скромні помешкання, невибагливість і працьовитість – такі звичаї цього дому та його мешканців. – І ви маєте слушність, сер* [1].

Отже, на думку перекладача, прикметник *right* краще перекласти словосполученням «дієслово + іменник» – *мати слушність*. Проте в українській мові є вдалі відповідники *ваша правда* або *мати рацію*, тому трансформуємо: *І ви маєте рацію, сер*.

Зазначимо, що прикметник *right* фактично можна перекласти кількома частинами мови, зокрема, іменником, прислівником, вигуком. Саме тому потрібно звертати увагу на контекст. Наприклад: *We heard you were engaged to a girl out West. That's right, corroborated Tom kindly* [13] / Чи правда, що ти заручився з якоюсь дівчиною там, у себе вдома? – **Так, так**, – приязно підхопив Том [9].

У цьому разі особливості потреби змінювати зміст оригіналу немає, тому інтерпретуємо в такий спосіб: *Ми чули, ти заручився з якоюсь дівчиною з Заходу?* – **Так і є**, – підтвердив Том приязно.

Подколи вибір певних виразів у процесі перекладу не зовсім зрозумілий, оскільки обрані засоби є досить специфічними. *Do you mind if I eat with some people over here? he said. A fellow's getting off some funny stuff. Go ahead, answered Daisy genially* [13] / Не заперечуєте, якщо я сяду он за тим столом? – сказав він. – Там один дотепник весь час сипле анекдотами. – **З богом!** – весело відповіла Дейзі [9]. В аналізованому варіанті можна використати вираз **заради бога**, або нейтральніше **звичайно** чи **будь ласка**.

Крім того, певні невідповідності нерідко виникають під час перекладу реплік в емоційних ситуаціях, оскільки перекладач може не зовсім чітко передати стан мовця. Наприклад, у наведеному нижче уривку один із мовців дуже занепокоєний певними подіями, а отримавши схвальну відповідь, він заспокоюється.

Aunt Petunia obviously scented danger, too, because she said quickly,

And we'll buy you another two presents while we're out today. How's that, popkin? Two more presents. Is that all right?

Dudley thought for a moment. It looked like hard work. Finally he said slowly,

So I'll have thirty ... thirty...

Thirty-nine, sweetums, said Aunt Petunia.

Oh. Dudley sat down heavily and grabbed the nearest parcel. All right then. [17].

В. Мороз перекладає останню репліку нейтрально: *Ух!* – важко упав на стілець Дадлі і схопив найближчий пакунок. – **Гаразд** [8].

Цю репліку можна перекласти інакше, взявши до уваги занепокоєння дитини ситуацією, а також той факт, що відповідь його цілком заспокоїла та задовольнила: *Ух!* – важко упав на стілець Дадлі і схопив найближчий пакунок. – **Ну, тоді добре**.

В наведеному нижче прикладі перекладач опустив певний синтаксичний повтор:

You! gasped Harry. Quirrell smiled. His face wasn't twitching at all. Me, he said calmly [16] /

Ву! – мало не задихнувся Гаррі. Квірел усміхнувся. Його обличчя зовсім не смикалося. – **Саме так**, – спокійно підтвердив він [8].

Тому, на нашу думку, краще перекласти зі зберіганням повтору: **Ву!** – мало не задихнувся Гаррі. Квірел усміхнувся. Його обличчя зовсім не смикалося. – **Я**, – спокійно підтвердив він.

В наступному уривку також вжито синтаксичний повтор:

And this was up by the horse, was it? Right up by the horse [14] / І це відбулося поряд з конем, так? **Зовсім поряд**.

Враховуючи контекст ситуації (другий мовець – дещо божевільний юнак), вважаємо доцільним зберегти синтаксичний повтор, адже він краще передає характер персонажа: через свої психічні проблеми він мимовільно повторює запитання, відповідаючи на нього: *І це відбулося поряд з конем, так?* **Поряд з конем**.

В наведеному нижче ілюстративному матеріалі перекладач використовує під час перекладу нейтральне *aga*, не враховуючи ставлення мовців до персонажа та ситуації загалом: *She doesn't know about the troll. Ron bit his lip. Oh, all right, he snapped* [16] / Вона ж не знає про троля! – **Ага!** – закусив губу Рон [8]. Доречніше було б використати прислівник *точно* в поєднанні з вигуком, щоб передати певний страх героя: – *Вона ж не знає про троля!* – **Ой, точно!** – закусив губу Рон.

Зазначимо, що подеколи перекладачі навмисно опускають в тексті перекладу елемент згоди, який наявний в оригіналі. Вважаємо, що це не завжди є доречним. Наприклад, в наведеному уривку мовець ніби розуміє, що хоч пропозиція співрозмовника є досить простою, проте герой самостійно не зметикував, що робити. *Use the boy... Use the boy... Quirrell rounded on Harry. Yes -- Potter -- come here* [16] / Використай хлопця!... Використай хлопця!... Квірел повернувся до Гаррі. – Ану, Поттере, ходи-но сюди! [8].

Пропонуємо такий варіант перекладу: *Використай хлопця!... Використай хлопця!... Квірел повернувся до Гаррі. – Ну звісно... Поттере, ходи-но сюди!*

Висновки. Отже, нерідко в процесі перекладу перекладачі нехтують певними елементами, підбирають невдалий відповідник багатозначного слова, не завжди розуміють контекст ситуації або не можуть передати відтінок смислу правильно. Ці невеликі невідповідності можуть вплинути на сприйняття читача цього тексту, тому потрібно бути уважним та приділяти більше уваги деталям. Саме тому важливо не забувати про певні сталі

вирази, наявні в мові, для того, щоб переклад був адаптованим для носіїв мови перекладу і, як наслідок, еквівалентним. Перспективу подаль-

ших студій вбачаємо в докладному вивченні труднощів, які виникають під час перекладу стверджувальних іменникових одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бронте Ш. Джейн Ейр / пер. з англ. П. Соколовський. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=255834>
2. Гурко О. В. Перекладацька еквівалентність та її роль у контексті перекладу на заняттях з англійської мови (для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового, PhD) рівнів вищої освіти денної та заочної форм навчання). *Закарпатські філологічні студії*. №18. С. 196–200.
3. Гурко О. В. Основні способи перекладу англійських антонімічних одиниць українською мовою (на матеріалі засобів масової інформації). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 27. Том 6. С. 35–39.
4. Жулавська О.О., Назаренко О.В. Переклад: теоретичні та практичні аспекти : навч. посібник. Суми : Сумський державний університет, 2017. 133 с.
5. Козаченко І. В. Типологія діалогічного дискурсу в сучасній лінгвістиці. *Теоретична і дидактична філологія. Серія «Філологія»*. 2017. Вип. 25. С. 152–158.
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. Вінниця. «Нова книга», 2003. 448 с.
7. Остен Дж. Гордість та упередженість. URL: https://www.e-reading.club/bookreader.php/1025979/Ostin_-_Gordist_i_uperedzhenist.html
8. Роулінг Дж. К. Гарі Поттер та філософський камінь. URL: https://www.e-reading.club/bookreader.php/1000021/Roling_Dzhoan_-_Garri_Potter_i_filosofskiy_kamin.html
9. Фітцджеральд Ф. Скотт. Великий Гетсбі. URL: https://drive.google.com/file/d/0Bz0m-_9v4f8zZ-3IOLXJZTIJoRjA/view
10. Шкворченко Н. М. Художній діалог у парадигмі досліджень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2014. Вип. 11 (2). С. 96–98.
11. Austen J. *Pride and Prejudice*. URL: <http://www.gutenberg.org/files/1342/1342-h/1342-h.htm>
12. Bronte Ch. *Jane Eyre*. URL: <https://www.gutenberg.org/files/1260/1260-h/1260-h.htm>
13. Fitzgerald F. Scott. *The Great Gatsby*. URL: <https://www.planetebook.com/free-ebooks/the-great-gatsby.pdf>
14. Galbraith R. *Lethal White*. URL: <https://nemaloknig.com/read-385257/>
15. Galbraith R. *The Cuckoo's Calling*. URL: https://worldfabibooks.files.wordpress.com/2013/10/the-cuckoo_s-calling-rob-ert-galbraith-j-k-rowling.pdf
16. Rowling J. K. *Harry Potter and the Sorcerer's Stone*. URL: <http://www2.sdfi.edu.cn/netclass/jiaoan/englit/download/Harry%20Potter%20and%20the%20Sorcerer's%20Stone.pdf>
17. Rowling J. K. *Harry Potter and the Sorcerer's Stone*. URL: <http://www2.sdfi.edu.cn/netclass/jiaoan/englit/download/Harry%20Potter%20and%20the%20Sorcerer's%20Stone.pdf>